

mysteries **van vlaanderen**

MERKWAARDIGE VERHALEN OVER
RAADSELACHTIGE FEITEN

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

radio2

INHOUD

- 7 Waar is de carrousel van Bobbejaan Schoepen?
- 13 Waar is de muts van revolutionair Jan Frans Vonck?
- 19 Wie was de man die in 1937 uit een vliegtuig viel
 boven Genk?
- 25 Is er nog iets over van de Meliparken?
- 31 Wat zit er in de Duivelsput van Oostduinkerke?
- 39 Waar zijn de verdwenen Vlaamse Primitieven van
 Beigem?
- 43 Van wie was de knoop in een oude eik in Heers?
- 47 Wie was het koppel dat ooit trouwde op Rock
 Torhout?
- 51 Hoe kwam een totempaal in de Antwerpse haven
 terecht?
- 57 Wie lag er in het massagraf van Hakendover?
- 61 Wie woonde ooit op een kerkhof in Gent?
- 69 Wie nam Tina Turner mee toen ze stond te liften op
 de Brusselse Ring?
- 73 Wie legt bloemen neer op verlaten graven in
 Borgloon?
- 77 Werd Jacques Brel ontdekt door Omroep Limburg?
- 83 Hoe komt het dat er een Ostende bestaat in
 Argentinië?
- 89 Waar is de Europese beker van KV Mechelen?
- 95 Wat zit er in een oude fles onder een standbeeld in
 Maldegem?

- 101 Waar is de rijkswachtkepie gestolen tijdens een AC/DC-concert in Kontich?
- 107 Liggen er twee Duitse soldaten begraven in het Meer van Keerbergen?
- 113 Stammen de Hoogstratenaren af van de Vikings?
- 117 Waarom staat er een lam op de kerk van Wingene?
- 121 Hoe kreeg een plantje uit Mexico de naam van een familie uit Oudenaarde?
- 127 Wie waren de twee Russen die Erik uit Bocholt eind jaren 80 opgroef?
- 131 Waar is de verdwenen goudstaaf van de vliegtuigcrash in Zele?
- 137 Was 797204 écht het telefoonnummer van Will Tura?
- 143 Waar is het Orgel van de Zwarte Kat uit Aalst?
- 149 Werden de beer en de olifant uit de Gentse dierentuin opgegeten in 1904?
- 155 Waarom hangt er een krokodil in de kapel van Kerselare?
- 159 Stortte er een Brits vliegtuig neer in Essene tijdens WOII?
- 165 Wie waren de snoepverkopers Zwarte Jef en Karaboeya?
- 169 Heeft Napoleon écht geslapen in Lubbeek?
- 173 Ligt gorilla Gust na 33 jaar nog altijd in de diepvriezer van de Zoo?
- 177 Wie waren de kathedralenbouwers van de Lage Landen?
- 183 Rest er nog iets van de Brusselse dierentuin van 1851?

- 187 Welke sporen liet Vincent van Gogh achter in de Vlaamse Ardennen?
- 193 Waarom ligt het Paradijs in Rekkem?
- 197 Waar is de langste vredesbrief ter wereld die werd geschreven op de Gentse Feesten in 1983?
- 203 Spookt het in een huis in Balegem?

WAAR IS DE CARROUSEL VAN BOBBEJAAN SCHOEPEN?

Bobbejaan Schoepen was vooral in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw een fenomeen. Vaak uitgedost als een cowboy veroverde hij Vlaanderen met zijn liedjes waarvan er enkele evergreens werden, zoals 'De lichtjes van de Schelde', 'Café zonder bier' en 'k Zie zo gere mijn duivenkot'. Schoepen trad ook vaak in het buitenland op, tot in Amerika. Een wereldreiziger, een zanger, een liedjesschrijver, een cowboy, een film- en televisievedette, een ondernemer, een fenomeen dus. En de bezitter van een prachtige paardenmolen die vermist is...

In 1959 kocht Schoepen in Lichtaart-Kasterlee een domein dat eerder een moeras was, dertig hectare groot. Hij wist wat hij deed: hij liet het droogleggen, bouwde er een theater- en concertzaal op met 1200 plaatsen en liet een zwembijver met strand aanleggen. Bobbejaanland was geboren! Hij gaf er zelf ontelbare optredens en nodigde iedereen uit die in de Vlaamse muziekscene iets te betekenen had. Vanaf de jaren 70 evolueerde Bobbejaanland meer naar een attractiepark en dat is het vandaag nog altijd, al is het nu eigendom van een buitenlandse groep. Schoepen overleed in 2010 na een bruisend leven vol muziek en showbusiness.

Tot halfweg de jaren 80 stond er in Bobbejaanland een carrousel, een prachtige paardenmolen waarop vele duizenden kindjes rondjes hebben gedraaid. Schoepen had ook een nummer 'Paardenmolen', uit 1954. In een recentere televisieclip zie je Bobbejaans kinderen als figuranten meerijden op de carrousel. Het lied betekende veel voor de jodelende fluit uit Lichtaart.

Dat liedje ging zo:

*Ik zat naast haar op 't paard in de molen
En het was liefde op 't eerste gezicht
Ik heb haar vele kusjes ontstolen
Maar af en toe leek m'n hals wel ontworicht
Want m'n paardje ging steeds op en neer
En ik miste haar menige keer
Draai maar, draai maar, paardenmolen
Paardenmolen, draai maar rond
Draai maar, draai maar, paardenmolen
Strooi het geluk de wereld rond*

‘In elke show in Bobbejaanland wilde Bob het lied zingen, tot grote ergernis van zijn vrouw Josée,’ herinnert zanger Luc Van Meeuwen zich. Tien jaar lang stond hij in de legendarische Bobbejaanlandshow. ‘Tijdens het instrumentale gedeelte gingen er lampen aan in kermiskleuren en begonnen de fontein te spuiten. Echt een magisch moment.’

Ook Frans Desmet heeft veel herinneringen aan Bobbejaans molen. Hij werkte jarenlang als persoonlijk assistent van de familie Schoepen. ‘Ik heb mijn vrouw op die carrousel leren kennen. Dat was nog een oude stoomcarrousel. Later hebben ze hem omgebouwd met een elektrische motor. Ooit was een van de assen stuk. Toen hebben we een beroep gedaan op een smid in Lichtaart om alles te herstellen.’

In de jaren 80 verdween de carrousel. Maar waarnaartoe? Bobbejaans zoon Jack weet het niet: ‘Onze pa had die oude kermiscarrousel in de jaren 60 gekocht voor Bobbejaanland. Hij zei dat die toen al zeker honderd jaar oud was. Een historische paardenmolen volledig uit hout die eerst op stoom werkte. Halfweg de jaren 80 waren er zoveel kosten aan dat hij hem verkocht heeft. Maar we hebben geen idee waar die molen beland is. Dat vindt de hele familie jammer. Ik zou een fortuin geven om er iets van terug te vinden. Mijn vader was er dol op. Hij had er later spijt van dat hij hem verkocht heeft.’

De zoektocht begint in de kermiswereld. ‘Ik heb een zoekertje in de kermiskrant geplaatst met de vraag of iemand iets over Bobbejaans molen wist. Helaas zonder resultaat,’ zegt Michel Follet. De radio-coryfee is bezeten van de kermis en alles wat ronddraait. ‘Ik vermoed dat die molen in Amerika zit. In ons land heb je nog maar een handvol historische carrousels op de kermis. Die van Franky Faes bijvoorbeeld, die staat nu op de foor in Turnhout. Maar op de Sinksenfoor zag je hem dit jaar niet meer. Mensen willen almaar meer spektakel. Hoger, luider en sneller.’

Follet haalt een heikel punt aan. ‘Wij hebben ons Belgisch kermiserfgoed verwaarloosd. In Nederland is dat heel anders. Vlaamse carrousels en orgels zijn voor een prikje naar het buitenland verdwenen. Toen de grote spectaculaire attracties opkwamen in de jaren 70 en 80, hadden ze afgedaan.’

Een verhaal dat herkenbaar klinkt voor Richard Meder. Samen met zijn broer Alex verovert hij de wereld met de verkoop en verhuur van Kempense spiegel tenten. ‘Je wil niet weten hoeveel van die authentieke tenten verrot zijn. Ze bleven ongebruikt in de kermiswagens liggen toen er geen geld meer mee te verdienen was.’ Meder kent de wereld van de kermis. ‘Ik heb veel contacten met verzamelaars van orgels en carrousels in Frankrijk en Zwitserland. Ik ga voor jullie mijn netwerk aanspreken. Wie weet vinden we hem!’

De familie Schoepen denkt dat de carrousel mogelijk verkocht is voor de onderdelen. ‘Authentieke houten kermispaarden waren in de jaren 80 inderdaad erg populair bij antiek liefhebbers. Eén paardje haalde toen al prijzen van vijf- tot zeventien duizend euro,’ weet de Antwerpse antiquair Frank Van Laer. ‘Als ik de carrousel van Bobbejaan bekijk, dan zit je al snel aan een twintigtal paarden. Ik was in die periode ook al actief. Als er zoveel stuks plots op de markt verschijnen, dan zou ik dat geweten hebben. Dan zie je datzelfde type kermispaard her en der opduiken en dat was niet het geval.’

Nederlandse Amerikaan

De zoektocht komt in een stroomversnelling wanneer Jack Schoepen laat weten dat volgens kermisuitbater Franky Faes de molen verkocht zou zijn aan de kermisfamilie Eckelboom. De familieleden hebben alleen vage herinneringen aan het verhaal, stamvader Karel is intussen immers gestorven. Ze verwijzen door naar Karels schoonzoon Piet Duijts die meer zou weten. 'Ik heb die carrousel inderdaad mee afgebroken bij Bobbejaan in de jaren 80,' zegt Duijts. 'Hij was niet al te goed onderhouden, dus hebben we hem in Nederland helemaal opgelapt en een nieuwe bovenrand gegeven. Hij zag er beter uit dan ooit.'

Piet vertelt dat de familie enkele jaren met de carrousel rondtrok naar kermissen en evenementen in Nederland. Maar de attractie bleek te zwaar om telkens op en af te bouwen. Karel heeft de carrousel na een aantal jaar opnieuw doorverkocht. Maar aan wie? 'Daar vraag je me wat. Het is al 35 jaar geleden en mijn schoonvader is er niet meer. Als ik het me goed herinner, heeft hij de carrousel verkocht aan iemand die in Californië een soort Hollands dorp wilde bouwen, een themapark. Ik denk trouwens dat het iemand was met Nederlandse roots.'

Wie is die mysterieuze Nederlandse Amerikaan met zijn grootse pretparkplannen? Met de weinige aanwijzingen die we hebben en de foto's van de carrousel, lanceren we een oproep via gespecialiseerde facebookgroepen van Amerikaanse carrouselliefhebbers.

Al snel komt er een reactie van Bruce Pier uit San Diego: 'Er was in de jaren 80 een Nederlandse familie die her en der attracties opkocht voor een themapark in River Countryside. Maar dat park is er nooit gekomen. Volgens mij gaat het om Jan en Henk van Gaale. Ik heb hen ooit met een draaiorgel ontmoet op een lokale bijeenkomst van orgelliefhebbers.'

We hebben eindelijk een naam en bellen terug naar Piet Duijts. 'Van Gaale? Ja, die naam zegt me wel iets. Volgens mij is dat degene aan wie we de molen verkocht hebben. Een vader en een zoon toch?' Plots vallen er voor Piet nog meer puzzelstukken in elkaar. 'Normaal gezien zouden mijn schoonvader en ik naar Amerika afreizen om de carrousel op te bouwen, maar dat is nooit gebeurd. Nu ik hoor dat het Hollandse themapark er nooit is gekomen, begrijp ik ook waarom.'

Californië

Vandaag heeft de familie Van Gaale een handelszaak in antieke meubels in Winchester, Californië.

'Die molen ligt hier inderdaad bij ons. Opgebroken in de hangar van mijn overleden oom Henk,' vertelt Paul van Gaale. Paul is timmerman in Temecula, Californië en heeft Nederlandse roots. 'Mijn opa Jan is samen met mijn oma in 1953 naar de Verenigde Staten gereisd. Ik spreek nog een beetje Nederlands, maar lezen is moeilijk. Wat een toeval dat je me nu over die carrousel mailt en belt. Afgelopen zomer is ome Henk gestorven. We liepen met de neven en nichten door de opslagloods en zagen de molen liggen. We zeiden nog tegen elkaar dat het zo jammer was dat de carrousel nooit is opgebouwd.'

Maar hoe kwam de paardenmolen dan in Californië terecht? 'Mijn ome Henk wilde eind jaren 80 hier een Hollands dorp bouwen, een soort pretpark. Daarom had hij die carrousel gekocht,' zegt Paul van Gaale. 'Mijn opa en oom gingen vaak naar Nederland om zaken te doen. Maar het Hollandse dorp is er uiteindelijk nooit gekomen. Enkele investeerders haakten af en mijn ooms gezondheid ging achteruit. Maar ik herinner me nog levendig hoe ik als jongeman in de zomers van 1987 en 1988 mijn oom geholpen heb met herstellingen aan de carrousel. Ik wist eigenlijk niet waar hij vandaan kwam.'

Er is één grote kanttekening: Paul betwijfelt of Bobbejaans carrousel in zijn geheel de Atlantische Oceaan heeft overgestoken. 'De stalen en houten constructie is er zeker nog. Maar of alle paarden en gondels er nog zijn, dat betwijfel ik. Ik herinner me dat ome Henk een mal wilde maken om afgietsels te maken van een paardje om er zelf meerdere te maken.'

Jack Schoepen valt helemaal uit de lucht wanneer we hem melden dat we een naam én de locatie gevonden hebben waar de carrousel zich bevindt. 'Ik sta perplex. Ik had nooit durven dromen dat jullie hem zouden vinden. Het is fantastisch dat de molen terecht is. Bovendien was Californië een plek in Amerika waar mijn vader Bobbejaan erg vaak is geweest.'

WAAR IS DE MUTS VAN REVOLUTIONAIR JAN FRANS VONCK?

Het landelijke Baardegeem, bij Aalst, was in de 18e eeuw de thuisbasis van revolutionair Jan Frans Vonck. Zijn naam doet bij weinigen nog een belletje rinkelen. Toch was het een belangrijke figuur in het verhaal van de Brabantse Omwenteling en dus in de ontstaansgeschiedenis van België. Zo belangrijk dat ze in Baardegeem tientallen jaren gepronkt hebben met de muts van Vonck. Maar: die blijkt te zijn verdwenen, als het al de zijne was...

Vonck werd in 1743 geboren als zoon van een welstellende landbouwersfamilie. Hij ging Rechten studeren in Leuven en werd advocaat. Eind jaren 80 van de 18e eeuw was hij een van de initiatiefnemers van de Brabantse Omwenteling. Dat was een opstand van de Zuidelijke Nederlanden tegen de Oostenrijkse hegemonie van keizer Jozef II. Hier en daar werden er veldslagen uitgevochten tussen de Belgische revolutionairen en de keizerlijke troepen, met die eersten aanvankelijk als overwinnaars. Begin 1790 werden zelfs de onafhankelijke Verenigde Nederlandse Staten uitgeroepen. Maar terwijl de Franse Revolutie leidde tot een geleidelijke omverwerping van de almacht van koning, adel en kerk, liep de Brabantse Omwenteling dood.

Een reden daarvoor was de onenigheid tussen de twee grote fracties binnen de revolutionairen: enerzijds de eerder conservatieve groep rond Hendrik van der Noot, en anderzijds de eerder progressieve groep rond Jan Frans Vonck, de vonckisten, die streefden naar democratie, de scheiding der machten en de afbraak van de macht van de adel.

Uiteindelijk konden de Oostenrijkers weer de hegemonie grijpen. Het ontluikende 'Belgisch gevoel' dook pas veertig jaar later met veel

kracht weer op bij de onafhankelijkheidsstrijd van België tegen de Nederlandse koning Willem. Die mondde uit in de oprichting van België in 1830.

Vonck wist zich zowel bedreigd door de groep rond Van der Noot als door de Oostenrijkers en dook onder in Rijsel. Daar stierf hij op 1 december 1792. Zijn vooruitstrevende ideeën hadden het niet gehaald, maar wellicht was hij zijn tijd vooruit geweest.

In Baarddegem is de naam Vonck bij veel oudere bewoners altijd bekend gebleven. Waarom? Omdat de leerlingen van de plaatselijke dorpsschool decennialang de slaapmuts van de revolutionair te zien kregen in de les geschiedenis. Hoe is die daar terechtgekomen? Waar is de muts nu? En vooral: was het wel de echte muts van Vonck?

Opgegraven

Na Voncks dood in 1792 werd – zoals hij zelf gewenst had – zijn lichaam vanuit Rijsel teruggebracht naar zijn geboortedorp Baarddegem. Hij kreeg er een rustplaats naast de kerk. Daar zou hij ongestoord blijven liggen... tot 1923. Bij het delven van een grafput voor de net overleden pastoor werd toevallig de kist van Vonck teruggevonden.

Luc De Block, wiens ouders uit Baarddegem afkomstig waren, kent het verhaal. 'Bij de ontgraving van Vonck in 1923 was mijn toen negenjarige moeder Maria Van de Wijngaarde (die overleed in de jaren 90, red.) aanwezig,' vertelt De Block. 'De kelder werd opengelegd en daarin stond een kist in lood. Bij het openmaken van het deksel vonden ze het gemummificeerde skelet van Vonck. Een jonge schelm heeft Voncks pruik samen met die slaapmuts eraf getrokken. Mijn moeder heeft de muts gewassen aan de dorpspomp. Dat was volgens mijn moeder geen grijze wollen muts, maar een bleke slaapmuts in lijnwaad. In de kist bij Vonck lagen ook twee sabels. Toen de muts droog was, moest mijn moeder die afgeven, voor zover ik weet was dat aan de toenmalige hoofdonderwijzer.'

Die hoofdonderwijzer bewaarde de muts in een kartonnen doos en haalde ze tot de jaren 70 regelmatig tevoorschijn in de school als didactisch materiaal. 'Ik herinner me dat nog goed. Dat was wel

bijzonder als kleine jongen,' vertelt Marc De Bie die er schoolliep. 'De muts had een kaki kleur en was vrij goed bewaard.'

Later verhuisde de muts naar de woning van Robert De Pauw, de allerlaatste burgemeester van Baarddegem. Hij bewaarde ze in een bruine envelop en haalde het kleinoord af en toe boven op feestjes en andere gelegenheden om erover te vertellen en ook een beetje om ermee te pronken. Het was immers het hoofddeksel van een Baarddegemse held!

Zoon Wim De Pauw herinnert zich dat nog goed. 'De muts van Vonck heeft jarenlang op een kast in mijn slaapkamer gelegen,' vertelt hij. 'Ik moest met lede ogen zien hoe ze aan de stadsarchivaris van Aalst overhandigd werd toen Baarddegem met de stad fuseerde in 1976.' De Pauw heeft wel nog een zwart-witfoto van de muts, het enige toonbare bewijs van het bestaan ervan. Die foto toont echter een donkere, wollen muts, totaal niet de muts zoals die door de moeder van Luc De Block beschreven was...

Een telefoontje naar het stadsarchief van Aalst zorgt niet voor opheldering. De dienst zit duidelijk verveeld met de zaak. 'Ik weet niet waar het idee vandaan komt, maar ik heb die muts in de periode dat ik hier werk nooit gezien,' vertelt een medewerker. Onderzoek leert dat het archief in 1994 verhuisd is en dat er dan ook objecten naar het stadsmuseum zijn gebracht. Ligt de muts dan daar? Conservator Luc Geeroms weet hoe de vork aan de steel zit. Volgens hem is de muts wellicht vernietigd omdat ze versleten was. Toch is er nog één waterkansje dat de muts bewaard zou zijn. 'Er was sprake van om de muts over te brengen naar het museum over de Boerenkrijg in Overmere, bij Berlare, maar volgens mij is dat nooit gebeurd,' besluit Geeroms.

Militaire muts?

André Van Hecke van de Heemkundige Kring Overmere staat met de sleutels in de hand te wachten in het voormalige gemeentehuis. Daar is nu het museum voor de Boerenkrijg ondergebracht – dat was een latere opstand, in 1798, tegen de Franse overheersers, dus na Voncks tijd. 'Toch past Vonck hier ergens wel omdat hij de stroom

van revoluties mee in gang heeft gestoken,' zegt Van Hecke. Hij opent trots enkele deuren waar in verschillende kamers duizenden voorwerpen uit die periode liggen: kruisbogen, sabels, vuurwapens, aardewerk, schatkisten... en zelfs een mammoettand. En hoofddek-sels liggen er ook.

Van Hecke zegt zelf alles gearriveerd te hebben. 'Alle voorwerpen hier zijn door mijn handen gegaan. Er waren twee mutsen bij: één van een kind en één van een volwassene. De muts van op de foto ligt hier niet, daar ben ik zo goed als zeker van,' verklaart hij stellig. 'Het lijkt me een recentere militaire muts, geen exemplaar uit de tijd van Vonck.'

Als Van Hecke gelijk heeft, dan is de geschiedenis, bewust of onbewust, vervalst. Want dat zou betekenen dat generaties Baardegemnaars een foute muts te zien hebben gekregen in de geschiedenisles.

Walter Vermeulen van het SteM, het Stedelijk Museum in Sint-Niklaas, wil gerust een *second opinion* geven. Hij is verantwoordelijk voor het breiatelier in het museum en stelt voor om de muts na te maken op basis van de foto. Zo is er toch iets tastbaars, ook al gaat het om een reproductie. Drie kopies worden gefabriceerd. Ook Vermeulen heeft moeite met de datering waar ze in Baardegem jarenlang aan vast hebben gehouden. Hij poneert dat de muts eerder van Amerikaanse soldaten afkomstig moet zijn, uit de periode rond de Eerste Wereldoorlog: 'Het model, het productieproces, de kleur... alles wijst daarop.'

Het Modemuseum in Hasselt betwijfelt of de muts op de foto een slaapmuts zou zijn. 'Als we de muts op de foto vergelijken met andere stukken uit die periode, valt op dat er veel verschillen zijn,' zegt Anaïs Huyghe van het museum. 'Slaapmutsen waren lichtkleurig, vaak beige. Ze waren fijner gebreed dan de muts op de foto. Daardoor zijn er ook vaak vlekken op de mutsen, van het intensieve gebruik en het zweet tijdens de slaap. De vorm is ook anders, een normale slaapmuts is langer.'

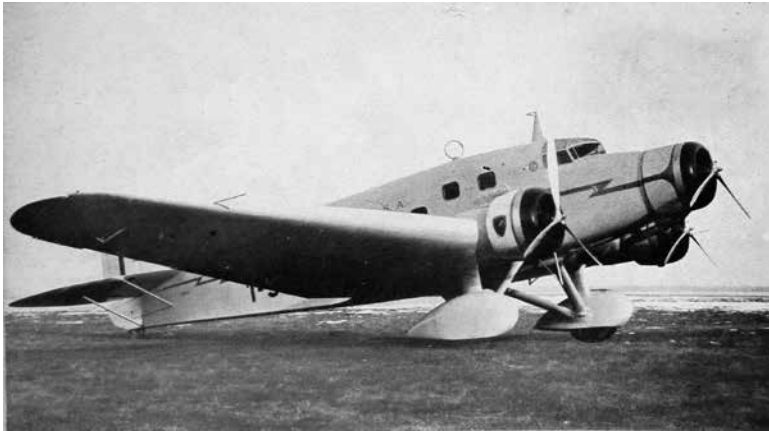
Veel vragen

De experts benadrukken dat ze pas echt uitsluitel kunnen geven na een onderzoek van de muts zelf. Maar die komt niet boven water. De these van Luc Geeroms van het stadsarchief van Aalst lijkt steeds waarschijnlijker: de muts is in de jaren 90 weggegooid. Ofwel is ze vernietigd. Als dat zo is, wordt het moeilijk om een verdict te vellen. Zeker nadat enkele experts van het War Heritage Institute, het legermuseum in Brussel, zich over de muts uitspreken. 'We sluiten de mogelijkheid dat ze echt is niet uit,' zegt Robby Houden op basis van de foto. 'Het lijkt een militair model, maar zeker geen Amerikaans. Vonck hechtte weinig waarde aan zijn uiterlijk, hij was astmatisch en vaak ziek. Daardoor had hij het vaak koud. Het is niet vreemd dat hij een wollen muts zou hebben gehad die afweek van het klassieke slaapmodel,' zegt Houden.

Het legermuseum is geïnteresseerd in de zaak en wil graag een textielstudie opstarten als de muts nog boven water zou komen. De vrees dat de muts verloren is, is echter groot. 'Het is triest te horen dat het laatste overblijfsel van deze moedige democraat verdwenen kan zijn,' besluit specialist Pierre Lierneux.

De Universiteit Gent heeft extra navraag gedaan bij specialisten van Britse militaria. 'Ze stellen dat de muts jonger is en dat het om een zogenaamde Cap Comforter gaat. Dat is een muts die aan alle officieren en lagere rangen werd gegeven vanaf 1880,' zegt archeoloog Simon Verdegem. Het wollen exemplaar kan volgens hem dus onmogelijk de originele muts zijn waar Jan Frans Vonck, in 1792, in Rijsel mee begraven werd.

Veel vragen blijven dus onbeantwoord. Was de muts die in 1923 uit het graf werd gehaald dezelfde als de muts die de volgende decennia in de dorpsschool van Baardegem werd bewaard? Is de muts op de foto dus die van Vonck? Indien nee, dan zijn de inwoners van Baardegem decennialang bedot. De vraag is dan wat er geworden is van de oorspronkelijke muts. Is ze vernietigd, of ligt ze nog ergens verborgen? En indien ja, hoe kan het dat de muts van Vonck eerder geleek op een 20e-eeuwse muts?

WIE WAS DE MAN DIE IN 1937 UIT EEN VLEGTOUIG VIEL BOVEN GENK?

Op 8 januari 1937 vond een wandelaar het lijk van een man in de bossen van Terboek, op de grens van Genk en Zutendaal. Hij lag op zijn rug, droeg een kostuum en vertoonde geen verwondingen. De Genkse rijkswacht werd verwittigd en stond aanvankelijk voor een raadsel. Hoe kwam dat lijk daar terecht, in een dennenbos? Maar al vrij snel legde men de link naar een man die als vermist was aangegeven, een Brit die zowaar uit een vliegtuig verdwenen was. Hoe zat dat in elkaar?

Een en ander komen we te weten via Alex Marut van de heemkundige kring in Genk.

Op 4 januari 1937 steeg een driemotorig passagiersvliegtuig van Sabena, een Savoia Marchetti S.73, op in Keulen met bestemming het vliegveld van Haren (bij Brussel). Aan boord waren tien passagiers, onder wie de 49-jarige Brit Max Victor Wenner. Hij was een rijke industrieel uit Manchester, zijn vader Alfred Wenner een textielbaron van Zwitserse afkomst, zijn moeder Malvine Egloff van Oostenrijkse origine. In de Eerste Wereldoorlog diende Max als luitenant-piloot bij de Royal Air Force. In 1922 trouwde hij met de Duitse Martha Alice 'Dollie', Spinner die in 1936 overleed. Wenner werd in eigen land aangesproken als *Lord* en bezat verscheidene landgoederen en natuurdomeinen in Shropshire, de West Midlands en Wales. Zijn grote hobby's waren ornithologie en het maken van natuurfilms.

Na het overlijden van zijn vrouw maakte hij tijdens een wintersportvakantie in Zwitserland kennis met de Duitse Olga Büchenschütz, een secretaresse uit Essen. Het koppel verloofde zich op 30 december

1936 in Duitsland. Het was enkele dagen na die verloving dat Wenner via Brussel terug naar Groot-Brittannië wilde reizen.

Toen het toestel landde in Brussel, stelde de piloot Albert Lassois vast dat een van zijn passagiers bleek te ontbreken: Wenner. De mysterieuze verdwijning van een rijke industrieel als Wenner haalde al snel het nieuws, tot in het verre buitenland.

Loewenstein

Er werden ook al meteen parallellen gelegd met wat er met de Belgische zakenman en ondernemer Alfred Loewenstein gebeurd was acht jaar eerder. Loewenstein, zoon van een Duits-Joodse bankier in Brussel, behoorde tot de vijf rijkste mensen ter wereld toen hij op 4 juli 1928 met zijn privévliegtuig van Engeland naar Brussel vloog, samen met nog zes mensen. Naar verluidt wilde Loewenstein naar het toilet gaan achter in het vliegtuig en zou hij zich daarbij van deur vergist hebben. Hij zou een uitgangsdeur hebben geopend en zo naar beneden zijn gestort. Zijn lijk werd op 19 juli 1928 in zee aangetroffen bij Boulogne-sur-Mer.

De mysterieuze dood van Loewenstein werd nooit opgehelderd: ging het inderdaad om een ongeval, of om moord, of om zelfmoord? Allerlei theorieën werden verspreid. Dat zijn vrouw zijn dood had bevolen. Dat hij het slachtoffer was van wraakzuchtige handelspartners. Dat hij zijn dood had gefaket om te ontsnappen aan vervolging na financiële fraude. Dat hij zelf voor de dood had gekozen omdat hij aan de gevangenis wilde ontkomen. Loewenstein werd begraven in Evere, de waarheid kwam nooit aan het licht.

Het is logisch dat de verdwijning van Wenner acht jaar later aan die van Loewenstein deed denken, zeker nadat zijn lijk gevonden werd in Limburg. Ook hij was dus duidelijk uit het vliegtuig gevallen.

Ongeluk, moord, zelfmoord?

De aangestelde gerechtsdokter Chineau kwam na zijn eerste bevindingen op de plaats delict tot een merkwaardige vaststelling. Hij stelde geen breuken of zware verwondingen vast, de dennenbomen zouden de schok hebben gebroken, toch nogal merkwaardig na een val van

1500 meter hoog. De arts oordeelde dat de man door... verstikking om het leven was gekomen.

Later berichtte de *Limburger Koerier* dat uit een eerste schouwing was gebleken dat Wenner niet op slag dood was, dat er geen bloedsporen waren aangetroffen, dat alleen zijn rechterarm gebroken was en dat de knopen van zijn hemd en vest afgerukt waren.

Wenner werd begraven op het Stedelijk Kerkhof van Genk. Zijn oudere broer *captain* Alfred Wenner was aanwezig op de begrafenis. Het graf is er nog altijd omdat het van de stad Genk en de heemkundige kring Heidebloemke een beschermd statuut kreeg.

Hoe kwam de man precies aan zijn einde? Was het een ongeluk, pleegde hij zelfmoord of was hij geduwd? Zelfmoord leek weinig aannemelijk, aangezien hij zich nog maar net verloofd had en zijn zaken goed liepen. Ook een ongeluk was onwaarschijnlijk, want het is door de luchtdruk bijzonder moeilijk om op grote hoogte de deur van een vliegtuig te openen, en Wenner was als ex-piloot ook een kenner van vliegtuigen.

Moord dan? Werkte hij als spion? Had dit iets te maken met het opduikende nationaal-socialisme in Duitsland? Merkwaardig detail: piloot Lassois nam datzelfde jaar nog ontslag bij Sabena en sloot zich aan bij de SS. De broers van Wenner's verloofde waren sympathisanten van de nazi's. Wenner zelf onderhield goede contacten met Duitsers uit de hogere kringen, nodigde hen zelfs uit op zijn landgoed Batchcott Hall en werd daarom hier en daar verdacht van sympathie voor Hitlers ideeën. De medepassagiers in het vliegtuig konden geen opheldering brengen van wat er precies gebeurd was.

Het Limburgse parket besliste drie maanden na zijn dood in deze zaak niemand te vervolgen en zo werd het een cold case, een onopgeloste zaak dus.

Gebrekkig onderzoek

We proberen het voorval met de ogen van nu te bekijken.

Cedric Stuyck van het Limburgse parket en Dimitri Kun van de Limburgse afdeling van de federale gerechtelijke politie bezoeken de